

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ ПРИ СПІВПРАЦІ ВИКЛАДАЧІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ З ВИКЛАДАЧАМИ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Анотація. Статтю присвячено питанням викладання іноземної мови професійного спрямування, ділової іноземної мови студентам економічних спеціальностей та аналізу впливу співпраці викладачів іноземних мов з викладачами економічних дисциплін. Іноземна мова визначена як чинник для становлення успішного фахівця-економіста, так як надає йому можливість отримання нової інформації професійного характеру, розвиває його комунікативні навички, збагачує культуру. Результатом навчання іноземній мові буде набуття відповідного рівня комунікативних компетенцій, які дозволять майбутнім спеціалістам галузі вільно використовувати свої знання в межах професійної діяльності, впевнено відчувати себе у полікультурному середовищі та набутти конкурентоспроможності на міжнародному ринку праці.

Ключові слова: компетенції, професійне спілкування, економіка, професійне спрямування, англійська мова.

Kyrychenko Tetiana

Sumy National Agrarian University

THE EFFECTIVENESS OF THE ENGLISH LANGUAGE (FOREIGN LANGUAGE FOR PROFESSIONAL PURPOSE) TEACHING WHILE COOPERATION OF FOREIGN LANGUAGE TEACHER AND THE TEACHERS OF ECONOMY

Summary. In the context of globalization processes and integration of Ukraine into the world economic space, it is especially important to acquire and improve the knowledge in foreign languages. The development of the global economy and the creation of transnational companies require the presence of highly skilled specialist who will have the appropriate level of knowledge and communication skills in English, German, Chinese and other languages, which are currently the most widespread and most commonly used among the participants in economic processes. The article is devoted to questions of foreign language and business foreign language teaching (foreign language of professional purpose) for students of economic specialties. The analysis of the influence of cooperation of teachers of foreign languages with teachers of economic disciplines is defined. Foreign language is defined as a factor for the formation of a successful specialist-economist, as it gives him the opportunity to receive new information of a professional purpose, develops his communicative skills, and broadens the culture. The result of foreign language studying will be the gaining of the appropriate level of communication competence, which will enable future professionals to use their knowledge within the framework of their professional activities, feel confident in the multicultural environment and gain competitiveness in the international labor market. The practical purpose of English language teaching program for professional communication is to form students with common and professionally oriented communication skills to ensure their effective communication in the academic and professional environment. Professional language competence is an indicator of professional knowledge system formation, communicative skills, culture, integral indicators of communication which are necessary for professional activities.

Keywords: competence, professional communication, economics, professional orientation, English language.

Постановка проблеми. За умов глобалізаційних процесів та інтегрування України в світовий економічний простір, особливо важливим є набуття та вдосконалення знань з іноземної мови. Розвиток світової економіки, створення транснаціональних компаній вимагає наявності висококваліфікованих працівників, які матимуть належний рівень знань та комунікативних навичок з англійської, німецької, китайської та інших мов, які на даний момент є найпоширенішими і найуживанішими серед учасників економічних процесів. Економіка є визначальним фактором реформування політики, державного устрою, культури, отже, від рівня підготовки студентів з економічного фаху у певній мірі залежить розвиток нашої країни [1, с. 12].

Іноземна мова є одним із чинників для становлення успішного фахівця-економіста, так як надає йому можливість отримання нової інформації професійного характеру, розвиває його комунікативні навички, збагачує культуру. Відпо-

відно, бажаним результатом навчання іноземній мові студентів має бути такий рівень комунікативних компетенцій, який дозволить майбутнім спеціалістам галузі вільно використовувати свої знання в межах професійної діяльності. Викладання іноземної мови у вищих непрофільних навчальних закладах здійснюється відповідно обраного фаху – це ділова іноземна мова і іноземна мова професійного спрямування. На етапі підбору лексичного матеріалу та в цілому підготовки до навчального процесу, викладачі іноземних мов відчують брак фахових знань, що може мати недоліки при навчанні мові. Саме на цьому етапі співпраця викладача (мовника) та викладача економічних дисциплін є важливою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання вивчення іноземної мови в немовному вищому навчальному закладі завжди викликало інтерес у науковців, особливо питання методики викладання, яку досліджували Р.Р. Кузнецова, А.О. Миролібов. Дослідження щодо зв'язку на-

вчання іноземній мові у нефаховому вищому навчальному закладі в професійно підготовкою майбутніх фахівців певної галузі набули своєї вагомості у працях Т.М. Шепелеко, С.А. Самоїленко, І.В. Самоїлокевич. Дослідження та аналіз проблем викладання іноземної мови за професійним спрямуванням мають місце в публікаціях О.Г. Полякова, В.Д. Борщовецької, Г.А. Гринюк, Л.Я. Личко, Ю.В. Манько, І.М. Мельник, О.П. Петрашук. О. Токменко у своїх працях досліджує ключові концепції англійської мови у професійній освіті, комунікативний підхід та проблематику професійно-орієнтованого спілкування іноземною мовою. Науковець піднімає питання щодо своєрідності вивчення іноземних мов у контексті глобалізації через модернізацію освітньої системи [2, с. 112]. Важливість тематики дослідження обумовлюється зростанням вимог щодо володіння іноземною мовою майбутніми фахівцями – економістами та набуття ними конкурентних переваг на міжнародному ринку праці. Питання ефективності та доцільності співпраці викладачів іноземної мови та викладачів економічних дисциплін залишається актуальним на етапі підготовки майбутнього фахівця та набуття ним іншомовних компетенцій.

Метою статті проаналізувати специфіку викладання іноземної мови та вплив співпраці викладачів іноземної мови професійного спрямування з викладачами профільних дисциплін на ефективність процесу.

Виклад основного матеріалу. Практичною метою програми викладання англійської мови для професійного спілкування є формування у студентів загальних та професійно орієнтованих комунікативних мовленнєвих компетенцій для забезпечення їхнього ефективного спілкування в академічному та професійному середовищі. Професійна мовна (мовнокомунікативна) компетенція особистості є показником сформованості системи професійних знань, комунікативних умінь і навичок, ціннісних орієнтацій, загальної гуманітарної культури, інтегральних показників культури мовлення, необхідних для якісної професійної діяльності. Професійна компетентність – це сума накопиченого досвіду і отриманих знань, що дозволяють людині швидко вирішувати поставлені завдання в професійній області [1, с. 11].

В вищих непрофільних навчальних закладах кафедра іноземних мов є окремим структурним підрозділом і відноситься до одного з факультетів за вибором навчального закладу. Викладачі кафедри викладають іноземну мову на всіх факультетах, спеціальностях, спеціалізаціях. На даному етапі важливим є постійне закріплення викладача за однією спеціальністю, саме так спрацює принцип *life – long studying*. Постійне збагачення, накопичення та активізація лексики фахового спрямування допомагатиме викладачу в процесі підготовки до занять та у викладанні мови професійного спрямування. В процес вивчення іноземної мови у вищому навчальному закладі задіяні студенти переважно студенти 1 курсів, студенти 2-3 курсів, які мають змогу вивчати іноземну мову поглиблено, студенти що мають на меті проходити практику закордоном, студенти що готуються до вступу в магістратуру, аспіранти.

Навчальна програма студентів першого курсу містить дуже незначну кількість фахових дисциплін, тому студенти самі по собі ще не мають високого рівня знань з фаху для вивчення іноземної мови професійного спрямування. Але опанувавши курс шкільних предметів Економіка, Історія, Географія, Зарубіжна та вітчизняна література, студенти мають знання з основ економіки, знайомі з політикою, культурою зарубіжних країн, можуть сприймати спеціальні економічні терміни та ефективно і працювати з матеріалом фахового спрямування. Програми з дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» визначають мету – формування необхідної комунікативної спроможності в сферах професійного та ситуативного спілкування в усній і письмовій формах, навичок практичного володіння іноземною мовою в різних видах мовленнєвої діяльності в обсязі тематики, що обумовлена професійними потребами; оволодіння новітньою фаховою інформацією через іноземні джерела. Завданнями є:

- набуття навичок практичного володіння іноземною мовою в різних видах мовленнєвої діяльності в обсязі тематики, зумовленої професійними потребами; отримання новітньої фахової інформації з іноземних джерел;

- користування усним монологічним та діалогічним мовленням у межах побутової, суспільно-політичної та фахової тематики;

- переклад з іноземної мови на рідну текстів загальнонаукового та фахового характеру;

- реферування та анутовання суспільно-політичної та фахової літератури рідною та англійською мовами.

В процесі викладання іноземної мови, при використанні текстового, аудіо-, відеоматеріалів, при перекладі термінів, нефахівцю інколи важко зорієнтуватися в тонкощах перекладу фахової лексики. Міжнародні економічні терміни як мовні знаки, що презентують фахові поняття, становлять суттєву складову економічних текстів і одну з головних труднощів перекладу з огляду на їх неоднозначність або відсутність перекладних термінів-відповідників. Переклад термінів вимагає знання галузі, якої стосується переклад, розуміння змісту термінів іноземною мовою і знання термінології рідною українською мовою. Звичайно, економічна наука – це велика область знань, яка охоплює не тільки закони і поняття економічної діяльності, але і ряд суміжних галузей. Виходячи з цього, варто виділити категорії економічних термінів: 1. Загальноповживані терміни, які використовуються у повсякденному житті, тобто вони зрозумілі всім і можуть уживатися у будь-якій іншій галузі науки, літератури, публіцистики тощо. 2. Спеціальні неекономічні терміни, які можуть відображати відповідну сферу спеціальних знань економіки, бізнесу тощо з притаманною їй специфічною лексикою. 3. Спеціальні фінансово-економічні терміни, які містять зміст системи наукових фінансових знань і точно позначають поняття економіки. При роботі з текстами фахового спрямування, можуть виникати труднощі. Серед них: 1. Багатозначність термінів. Крім однозначних термінів, що мають точний переклад, є і багатозначні терміни: Issue – випуск (грошей, акцій), і також Issue – питання (обговорення). Багатозначність навіть

однокомпонентних термінів ускладнює їх правильне розуміння і переклад. Звичайно, терміни повинні сприйматися у контексті і від цього буде залежати точність його перекладу та розуміння. 2. Буквальна відповідність іноземному терміну в мові-рецепторі. Так англійське словосполучення closing bank має описовий переклад в українській мові: банк, що завершує угоду, в якій брало участь кілька банків, що не варто плутати з буквальним closing bank – банк що закривається. 3. Дослівний переклад може стати проблемою, коли іноземний термін або його компоненти аналогічні терміну в рідній мові, але мають інше значення bank details – реквізити банку (але не деталі). 4. Терміни, що складаються з двох і більше слів і позначають одне поняття або явище економічної діяльності: pricelist – прейскурант (так же як і прайс-лист). 5. Інтернаціоналізми, тобто слова, що існують у багатьох мовах з одним і тим же значенням. Існують і так звані «помилкові друзі перекладача» (псевдоінтернаціоналізми): actual – фактичний (не актуальне); data – дані (не дата); bullion – злиток (золота або срібла) – (не бульйон). Варто зазначити, що є такі терміни, які збігаються зі словом в українській мові лише в одному або двох значеннях: balance – не тільки баланс, але і сальдо, залишок; credit – не тільки кредит, але і заслуга.

Сучасна термінологія все більше стає схильною до інтернаціоналізації через запозичення. Економічні терміни іноземного походження утворюють численні тематичні групи, серед яких прийнято виділяти наступні: 1. Назви приватних і державних структур, різні типи об'єднань: консалтингові компанії (англ. consulting companies) – організації, що займаються консультуванням з широкого кола питань економічної діяльності; концерн (англ. concern,) – добровільне об'єднання підприємств. 2. Назви різних економічних програм і видів комерційної діяльності (купівля-продаж товарів, оренда, торговельне посередництво тощо): угода аут-трейд (англ. out trade) – невдала через непорозуміння сторін торговельна угода; валютні операції аутрайт (англ. outright monetary transactions) – прями грошові операції тощо. 3. Назви осіб економічної діяльності (статус, професія, вид заняття): брокер-аутсайдер (англ. outside broker) – біржовий спекулянт-непрофесіонал, брокер, який не є членом біржі; менеджер з маркетингу (англ. marketing manager) – експерт підприємства з питань систематизації маркетингових оцінок, складання прогнозів збуту і рекомендацій у сфері маркетингу тощо. 4. Назви цінних паперів і валюти: подарунковий ваучер (англ. gift voucher); емісія євробондів / (англ. Eurobond issue) – випуск в обіг нових єврооблігацій тощо [3, с. 33]. Розглянувши специфіку перекладу фахової економічної термінології, можна стверджувати, що співпраця ви-

кладачів іноземної мови та фахівців-економістів для ефективного викладання іноземної мови за професійним спрямуванням є доцільною.

Невід'ємною складовою освітнього процесу є наукова робота студентів, яка активізує їх навчальну та пізнавальну діяльність. Приймаючи участь в наукових конференціях, студенти розвивають свої творчі здібності, опановують сучасні методи науково-дослідної роботи, поглиблюють знання з фаху. Проведення наукових конференцій англійською мовою серед українських студентів та студентів іноземців за сприяння та тісної співпраці викладачів іноземної мови та викладачів економічних дисциплін, сприятиме набуттю та розширенню як професійних компетенцій так і комунікативної іноземної компетенції.

Реформи вищої школи передбачають вступ до магістратури за результатами ЗНО. В 2019 році вступники на спеціальності таких галузей знань як: Управління та адміністрування, Публічне управління та адміністрування, складатимуть зовнішнє незалежне тестування з англійської мови. Тестові завдання мають фахове спрямування, тому, звичайно, в процесі підготовки до такого рівня випробувань співпраця викладачів іноземних мов та дисциплін економічного профілю матиме позитивний ефект.

Висновки. Явище глобалізації має тенденції до зростання, воно ставить перед учасниками освітнього процесу певні вимоги – підготувати таких спеціалістів-економістів, які будуть конкурентоспроможними на міжнародному ринку праці, зможуть вільно почувати себе в умовах полікультурного середовища. Враховуючи розгалуженість міжнародних зав'язків, вхід у європейський простір, англійська мова розглядається як важливий засіб міжкультурного спілкування. Сучасна вища школа повинна створити для майбутніх фахівців-економістів такі умови для опанування іноземними компетенціями, щоб вони були затребувані як спеціалісти та вільно почували себе у полікультурному середовищі. Основне завдання для майбутніх економістів – це їх вміння застосовувати знання іноземної мови в процесі різних видів комунікації в діловому середовищі, застосовуючи норми та принципи ділового спілкування. Завдання викладачів – сприяти вдосконаленню комунікативних навичок, навиків читання, письма, аудіювання шляхом застосування у навчальному процесі нових навчальних посібників з англійської мови фахового спрямування, розробки та запровадження нових програм, застосування технічних засобів в процесі вивчення іноземної мови, підготовки студентів до участі у наукових конференціях як з англійської мови так і з профільних дисциплін. Безпосередньо на ефективність виконання цих завдань ефективний вплив матиме співпраця викладачів іноземної мови та профільних дисциплін.

Список літератури:

1. Керекеша О.В. Методи та засоби підвищення мовленнєвих компетенцій з іноземної мови в практичній діяльності майбутніх економістів : колект. монографія / за заг. ред. О.В. Керекеша. Київ : Атлант, 2017. 147 с.
2. Токменко О.П. Мовні тенденції Ради Європи в контексті глобалізації. *Іноземні мови в навчальних закладах*. 2004. № 3. С. 112–117.
3. Сніговська О.В. Особливості перекладу англійський і новогрецьких економічних багатокомпонентних термінів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. Острого : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2016. Вип. 61. 346 с.

4. Дегтярьова Д.В. Методика навчання студентів вищих немовних навчальних закладів читання англійською мовою для ділового спілкування : дис. канд. пед. наук : 13.00.02 / Запорізький національний ун-т. Київ, 2006. 325 арк. : табл. Бібліогр. С. 172–196.

References:

1. Kereksha O.V. (2017). *Metody ta zasoby pidvyshhennya movlennyevykh kompetencij z inozemnoyi movy v praktychnij diyalnosti majbutnix ekonomistiv : kolekt. monografiya* [Methods and means of improving the language competences of a foreign language in the practical activities of future economists : collective monography]. Kyiv : “Atlant”.
2. Tokmenko O.P. (2004). *Movni tendencyi Rady Yevropy v konteksti globalizaciyi* [The language trends of the Council of Europe in the context of globalization]. *Foreign languages at the educational institutions*, vol. 3, pp. 112–117.
3. Snihovska O.V. (2016). *Osoblyvosti perekladu anglijskyj i novogreczkyx ekonomichnyx bagatokomponentnyx terminiv* [Features of the translation of English and Modern Greek economic multicomponent terms]. *Naukovi zapysky Nacionalnogo universytetu «Ostrozka akademiya». Seriya «Filologichna»*. Ostrog, vol. 61, 346 p.
4. Dehtiarova Y.V. (2006). *Metodyka navchannya studentiv vyshhnyx nemovnyx navchalnyx zakladiv chytannya anglijskoyu movoyu dlya dilovogo spilkuvannya* [Methodology for teaching students of higher non-English educational institutions reading in English for business communication] (PhD Thesis). Zaporizhzhia : Zaporizhzhia National University.